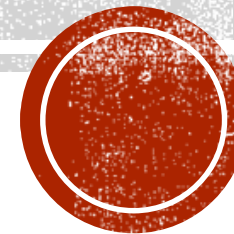

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

**MR.SC. IVAN ŠPRAJC (Regula, obrt za savjetovanje) –
20. 12. 2021.**

**„SOCIJALNOEKOLOŠKI IZAZOVI RAZVOJA EKOLOŠKE
POLJOPRIVREDE U KONTEKSTU RURALNOG
RAZVOJA”**

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- **Javni sektor nabavlja velike količine hrane i poljoprivredno-prehrambenih proizvoda** te postoje brojni dijelovi tog sektora čije potrebe za hranom i ovom vrstom proizvoda su konstantno velike (npr. studentski centri, škole, bolnice, nacionalni parkovi).
- **Proizvodnja i uzgoj hrane predstavlja značaj dio EU-gospodarstva** ali je i veliki uzročnik okolišnog otiska u smislu stakleničkih plinova, onečišćenja vode, tla i zraka te može značajno pogoršati stanje u vezi s otpadom.
- **Stoga se eko-poljoprivreda zbog svojih karakteristika može označiti dijelom rješenja navedenih problema. Da bi to bio slučaj postupci javne nabave moraju se mijenjati.**

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- Pokušaj da se promijeni ključni propis javne nabave u nas (**Zakon o javnoj nabavi** ili ZJN) u tom smjeru ostao je skroman kada se uoči najvažnija odredba ZJN-a čitanog iz ove perspektive – **čl. 284/7 koji glasi:**

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- „Pri određivanju kriterija za odabir ekonomski najpovoljnije ponude u kojima su predmet nabave poljoprivredno-prehrambeni proizvodi i hrana, naručitelj treba uzeti u obzir kriterije kojima se vrednuju proizvodi koji su proizvedeni u sustavima kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (sezonski, ekološki, integrirani proizvodi i dr.), hrana proizvedena po standardima kvalitete za hranu utvrđenim u nacionalnim propisima o poljoprivredi i hrani, te hrana koja je održivo proizvedena i prerađena, čime je stvorena hrana više vrijednosti u pogledu veće svježine ili nižeg opterećenja okoliša (kraćeg prijevoza, manje transporta, manje opterećena materijalima za pakiranje te u pakiranjima koja su izrađena od okolišu prihvatljivih i/ili recikliranih materijala i dr.).”

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- Već po dikciji citirane odredbe jasno je da je ona **plod brzopletog zakonodavstva**.
- Ne sadrži jasnu naredbu već tek jaču preporuku („treba uzeti u obzir kriterije”) a popis kriterija je okvirno opisan što u konačnici stvara **više normativni podsjetnik nego jasnu odredbu i uputu za postupanje javnih naručitelja** na koje se odnosi.
- **U dosadašnjoj primjeni čl. 284/7 ZJN-a dominiraju najjednostavnija rješenja** a ustvari prokušane formule po kojima se odabire ekonomski najpovoljnija ponuda (ENP). Pri tome je **cijena i nadalje dominantni faktor** unatoč zagovaranju „zelene javne nabave” odnosno „ekološke poljoprivrede”. Primjer jednog nacionalnog parka je znakovit:

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- U postupcima javne nabave hrane i poljoprivred proizvoda ponavlja se uvijek ista formula (90% cijena + 10% tzv. „ekološki kriterij”). Kriterij koji predstavlja zadovoljenje obveze naručitelja iz čl. 284/7 ZJN-a se definira isključivo po emisijama onečišćavajućih tvari pri transportu tražene hrane i poljopriv proizvoda (korištenje transport sredstava koja ispunjavaju neki od EURO standarda (npr. EURO V odnosno niži ili viši standard). U konačnici se nabavlja hrana i poljopriv proizvodi koji zadovoljavaju kriterije proizvodnje hrane na nižoj razini (ili uopće nisu traženi) ali se traži da se radi o robi koja je prevezena modernim transportnim sredstvima. Sapiienti sat!

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- Prilično neodređeni zakonski tekst te pandemija COVID-19 uzrokovali su dodatno pojačanje obveze javnih naručitelja iz prethodno analizirane odredbe ZJN-a. Pojačanje je posljedica posebne **Odluke Vlade RH (objavljene u „Narodnim novinama” br. 41/20) o uvjetima i kriterijima koje pri javnoj nabavi moraju zadovoljiti poljoprivredni i prehrambeni proizvodi (dalje: Odluka)**. Ključni dio Odluke, koja se primjenjuje za vrijeme trajanja bolesti COVID-19, nalazi se u t. II. koja glasi:

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- „Za vrijeme trajanja bolesti COVID-19 javni naručitelj će poljoprivredne i prehrambene proizvode nabavljati od gospodarskih subjekata, obvezno primjenjujući kriterije za odabir ponude iz članka 284. stavka 7. Zakona o javnoj nabavi koji se odnose na kvalitetu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda osobito vodeći računa da su isti proizvodi sezonski, ekološki, integrirani proizvodi i dr., čime se osigurava veća svježina ili niže opterećenje okoliša u pogledu kraćeg prijevoza, bez obzira na vrstu postupka javne nabave.
- Javni naručitelj može povećane količine poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, izravno nabavljati od drugog gospodarskog subjekta uz primjenu pregovaračkog postupka bez prethodne objave sukladno članku 131. stavku 1. točki 3. i članku 132. točki 3. Zakona o javnoj nabavi, ako mu ugovoreni gospodarski subjekt nije u mogućnosti isporučiti ugovorene količine u skladu s člankom 284. stavkom 7. Zakona o javnoj nabavi.”

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- Vlada kroz Odluku, očito je, želi korigirati zakonski tekst te je jasno da to čini na pravno upitan način (zbog odnosa Odluke i zakona). Tekst čl. 284/7 ZJN-a – na koji se Odluka odnosi većim dijelom – se očito želi pojačati na način da se propiše obveza javnih naručitelja pa makar samo za vrijeme trajanja pandemije COVID-19.
- Međutim, niti Odluka nije razmrsila koloplet okvirno propisanih kriterija niti ih je poredala po prioritetima pa je stav javnih naručitelja u praksi ostao nepromijenjen (cijena je dominantan faktor u odabiru ENP-a a kriteriji iz citirane odredbe ZJN-a tj. Odluke su sekundarni i manje važni faktori) što ukazuje i na neuspjeh korektivne namjere i u sadržajnom pogledu. Uostalom, st. 2, t. 2. Odluke jasno ukazuje na mogućnost da naručitelji pod jednim i lako ispunjivim uvjetom zanemare čl. 284/7 ZJN-a.

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- Ključ rješenja mogao bi se na razini nacionalnog prava pronaći u odlukama koje čelnici središnjih tijela državne uprave (primarno ministri) mogu donositi temeljem čl. 247/8 ZJN-a. Primjer pruža odluka Ministarstva poljoprivrede iz travnja 2019. (dakle, prije pandemije COVID-19) pod nazivom: Odluka o određivanju kriterija i relativnih pondera za odabir ekonomski najpovoljnije ponude u kojima su predmet nabave poljoprivredno-prehrambeni proizvodi i hrana (NN br. 33/19 – poveznica: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_04_33_704.html)
- Odluka sadrži formule za „vaganje” kvalitativnih kriterija putem izračuna pondera za odabir ENP-a. Kvalitativni kriteriji (među kojima se nalazi i kriterij ekoloških proizvoda) donose

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- maksimalno 30 bodova (a cijena 70) što je i nadalje napredak u odnosu na sadašnje stanje. Ekološki proizvodi se dodatno vrednuju – što valja pozdraviti na razini stava ali i konkretnog bodovanja.
- **Glavni problem i nedostatak jest taj što se radi o odluci koja obvezuje isključivo javne naručitelje iz djelokruga Ministarstva poljoprivrede.** Dakle, utjecaj ove odluke je relativno malen i segmentiran.
- Tek bi zajednički napor na razini svih središnjih tijela državne uprave zaista afirmirao navodno pozitivan stav prema tzv. „zelenoj javnoj nabavi”.

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- U nacionalnom pravu **najčešći prigovori javnih naručitelja** odnose se na ponudu na domaćem tržištu koja ne može podmiriti potrebe za prehrambenim i poljoprivrednim proizvodima u traženim količinama te nedovoljnu kvalitetu (certificiranu putem znakova kvalitete).
- Osim toga, **domaći ponuditelji nisu organizirani** što je ponekad i posljedica naročitog tumačenja primjenjivih propisa (kao što je to slučaj sa zadrugama u postupcima javne nabave). Kada se tome dodaju i **propisi koji ne favoriziraju „zelenu javnu nabavu” odnosno eko poljoprivredu** na način na koji bi se to očekivalo imamo sadašnju situaciju.

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- Red je spomenuti i **javne naručitelje koji nerijetko nemaju ni operativno znanje ni iskustvo potrebno za provođenje postupaka javne nabave** koji nisu najjednostavnije organizirani u segmentu kriterija za odabir ponude. Stoga je jednostavnije koristiti „copy & paste” metodu ili najjednostavnije formule koje se pribave kao gotove pa koriste za svaki postupak javne nabave, neovisno o tome što se nabavlja.
- U pogledu ideja i iskustva potrebno je uputiti na **izvore EU-a** koji su uvijek pouzdani i izdašni poput EU kriterija o zelenoj javnoj nabavi u području nabave hrane (poveznica: https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm),

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

- zatim priručnik EU-a o zelenoj javnoj nabavi („Kupujmo zeleno” – poveznica na 3. izdanje iz 2016: https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_hr.pdf) i sl.
- Primjeri dobre prakse iz EU-a su brojni i redovito se i široko publiciraju pa se može ustvrditi da ne postoji dovoljno dobar izgovor koji bi bio usmjeren na nedostatak informacija odnosno nepostojanje dobrih uzora. Naposljetku, **ako tržište eko hrane i poljoprivrednih proizvoda nije dovoljno razvijeno – tržište konzultantskih usluga jest.**
- Stoga je na razini svakog pojedinog javnog naručitelja potrebno donijeti odgovarajuću odluku te postupati u skladu s njom – samostalno ili uz potrebnu i dostupnu pomoć.

EKO POLJOPRIVREDA I JAVNA NABAVA – STANJE I PERSPEKTIVE

HVALA NA PAŽNJI!

---

mr.sc. IVAN ŠPRAJC - Regula, obrt za savjetovanje

(isprajc@gmail.com)

